

Doğum Sonrası Depresyonda Bağlanma Örüntüleri ve Partner Desteğinin Rolü

Role of Attachment Patterns and Partner Support in Postpartum Depression

Pelin Bintaş Zörer¹, Sedef Tulum Akbulut¹, Gülay Dirik¹

Öz

Kadınların yaşamında önemli bir geçişi temsil eden bebek doğurma olayı, bireyin yaşamında birçok değişikliğe neden olmakta ve psikolojik sıkıntıları da beraberinde getirebilmektedir. Doğum sonrası depresyon oldukça yaygın bir sorun olduğu görülmekte ve yapılan çalışmalar bu bozukluğun çeşitli faktörlerle ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu faktörler arasında partner ilişkisinin önemi özellikle vurgulanmakta olup bu ilişkiyi olumsuz yönde etkileyebilecek değişkenler doğum sonrası depresyonda risk faktörleri arasında yer almaktadır. Bu nedenle, bu derleme yazısında doğum sonrası depresyonda yetişkin romantik bağlanma örüntüleri ve partner desteğinin rolü ilgili alanyazındaki bulgular temel alınarak incelenmiştir.

Anahtar sözcükler: Doğum sonrası depresyon, bağlanma, psikososyal destek.

Abstract

The birth of a baby, representing an important transition period in the lives of women, causes various changes and also brings about a great number of psychological problems in their lives. Postpartum depression is a highly prevalent disorder and previous research reveals that it is associated with several factors. Among these factors, the importance of partner relationship is especially highlighted and the variables that may affect this relationship negatively are one of the most important risk factors. Therefore, in this review article, the role of adult romantic attachment patterns and partner support in postpartum depression is evaluated in the light of the relevant literature.

Keywords: Postpartum depression, psychological bonding, psychosocial support.

¹ Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, İzmir

✉ Pelin Bintaş Zörer, Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, İzmir, Turkey
pelinbintas@gmail.com

Geliş tarihi/Submission date: 31.01.2018 | Kabul tarihi/Accepted: 12.05.2018 | Çevrimiçi yayın/Online published: 20.06.2018

BEBEK sahibi olmak, özellikle kadınlar için son derece önemli bir yaşam olayıdır ve çiftler arasındaki ilişki de dahil olmak üzere pek çok alanda ciddi değişiklikleri beraberinde getirmektedir (Yelland ve ark. 2010). Bu nedenle doğum sonrası dönem problemleri olabilmekte ve çeşitli psikolojik sıkıntıların yaşanabildiği bir evre haline gelebilmektedir (Bener ve ark. 2012). Doğum sonrası yaşanan duygusal sıkıntılar hafif depresif duygu durumundan doğum sonrası psikoza kadar çeşitlilik gösterebilmektedir. Ancak, “doğumdan sonraki bir yıl içinde gelişen depresif bir rahatsızlık” olarak tanımlanan doğum sonrası depresyon (postpartum depression) (Mills ve ark. 1995), bu dönemde en sık yaşanan problem olarak karşımıza çıkmaktadır (Stocky ve Lynch 2000). Doğum sonrası depresyon, annelik hüznünden ve doğum sonrası psikozdan (O’Hara ve McCabe 2013), klinik özellikleri ve görülme sıklığı bakımından farklılık göstermektedir (Robertson ve ark. 2003).

Doğum sonrası depresyonun ilk tanımı doğumu takip eden “atipik depresyon” şeklindedir (Pitt 1968). Doğum sonrası depresyon; depresif duygudurum, ilgi kaybı ve zevk alamama gibi majör depresif bozukluk semptomlarını içermektedir (Robertson ve ark. 2003). Bu belirtilere uyku düzeni ve iştahtaki değişiklikler, değersizlik ve suçluluk duyguları da eşlik edebilmekte (American Psychiatric Association 2013) ve intihar düşünceleri de görülebilmektedir (Robertson ve ark. 2003). Bazı araştırmacılar bu depresif semptomların doğum sonrası dönemde oluşan ve bu döneme özgü olan bir bozukluk olduğunu düşünürken bazıları ise sadece bu döneme rastlayan olağan depresif semptomlar olduğunu düşünmektedir. Örneğin, Di Florio ve Meltzer-Brody (2015) karmaşık ve heterojen doğasından dolayı doğum sonrası depresyonun mevcut tanı ve sınıflandırma sistemleri içerisinde ayrı bir bozukluk olarak tanımlanması gerektiğini öne sürmektedirler. Öte yandan, bazı araştırmacılar (Kırpınar ve ark. 2012) araştırma bulgularına göre gebeliğin son üç aylık döneminde olan kadınlarda görülen depresyonun sıklık ve yaygınlık oranlarının başka dönemlerdeki kadınlardan anlamlı farklılıklar göstermesi sebebiyle, bu bozukluğun özgül bir klinik tanı olarak görülemeyeceğini savunmaktadır.

Doğum sonrası depresyon DSM-5’te de (American Psychiatric Association 2013) ayrı bir bozukluk olarak tanımlanmamış, majör depresif bozukluğun bir belirleyicisi olarak “doğum zamanı (peripartum) başlayan” ifadesi kullanılmıştır. DSM-5’te bu belirleyici için “duygu durum belirtileri, gebelik sırasında ya da doğumdan sonraki dört hafta içinde ortaya çıkarsa, o sıradaki majör depresyon dönemi için ya da tanı ölçütleri o sırada tam karşılanmıyorsa, en son majör depresyon dönemi için bu belirleyici ölçüt kullanılabilir” denmektedir (American Psychiatric Association 2013). Ayrıca doğum sonrası (postpartum) depresyon dönemlerinin % 50’sinin aslında doğum öncesinde başladığından hareketle, bu dönemlerin tamamını kapsayan doğum zamanı (peripartum) teriminin kullanıldığı vurgulanmaktadır (American Psychiatric Association 2013). DSM-5 problemleri duygudurum belirtilerinin doğumdan sonraki dört hafta içinde ortaya çıkmasını bir ölçüt olarak kabul etmesine rağmen, bu ölçütü destekleyecek kanıtların olmadığı düşünülmektedir. Ancak bir fikir birliğine varılamamakla birlikte, uygulama alanında ve yapılan pek çok çalışmada bu sınırın doğumdan sonraki bir yılı kapsayacak şekilde genişletildiği görülmektedir (O’Hara ve McCabe 2013).

Annelik hüznünün (postpartum blues) karıştırıcı etkisini engellemek amacıyla doğumdan en az iki hafta sonraki belirtileri değerlendiren 59 araştırmanın dahil edildiği bir meta-analiz çalışması sonuçlarına göre (O’Hara ve Swain 1996), doğum sonrası

depresyonun ortalama yaygınlık oranı % 13 olarak belirlenmiştir. Ancak bu oran farklı gruplara veya kültüre göre çeşitlilik göstermektedir. Örneğin, ergen annelerde doğum sonrası depresyon oranı % 26 olarak bildirilmektedir (Troutman ve Cutrona 1990). Arabistan'da yaşayan kadınlarla yapılan bir çalışmada bu oran % 18.6 olarak bulunmuştur (Bener ve ark. 2012). Türkiye'de ise doğum sonrası depresyonun sıklığı ile ilgili yapılan araştırmalar kısıtlı sayıda olmakla birlikte (Arslantaş ve ark. 2009, Durat ve Kutlu 2010), son yıllarda yapılan bir araştırmaya göre Türk kadınlarında doğum sonrası depresyon görülme oranı % 15.4 olarak bildirilmiştir (Turkcapar ve ark. 2015).

Yaygınlık oranı ve olumsuz sonuçları nedeniyle doğum sonrası depresyon ile ilişkili faktörler araştırmacıların uzun yıllardan beri dikkatini çekmektedir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde doğum sonrası depresyonun gelişimi ve sürmesinde biyolojik faktörler (Harris ve ark. 1993, Harris 1994) ile; planlı bir gebelik olup olmaması, emzirme ve doğum biçimi (vajinal ya da sezaryen) gibi gebelik ve doğumla ilişkili faktörlerin (Hannah ve ark. 1992, Warner ve ark. 1996, Sayil ve ark. 2007) etkili olduğu görülmektedir. Bireysel ve ailesel psikiyatrik geçmiş (O'Hara ve Swain 1996, Beck 2001, Johnstone ve ark. 2001) ile doğum öncesi dönemdeki duygu durumu gibi değişkenleri içeren klinik faktörler (O'Hara ve Swain 1996, Yalçınkaya Alkar ve Gençöz 2005, Sayil ve ark. 2007); bazı kişilik özellikleri ve bilişsel atıf stili gibi psikolojik faktörler (O'Hara ve Swain 1996, Johnstone ve ark. 2001, Martin-Santos ve ark. 2012, Dudek ve ark. 2014) de doğum sonrası depresyonla ilişkili olduğu rapor edilen değişkenler arasındadır. Bunlara ek olarak, yaşam olayları ve sosyal destek ile yetişkin romantik bağlanma örüntüleri, partner desteği ve evlilik doyumu gibi ilişkisel değişkenleri içeren sosyal faktörlerin de doğum sonrası depresyon üzerinde etkili olabildiği görülmektedir (Beck 2001, Dennis ve ark. 2004, Yalçınkaya Alkar ve Gençöz 2005, Sayil ve ark. 2007, Reid ve Taylor 2015, Clout ve Brown 2016). Bu nedenle doğum sonrası depresyonun etiyojisi çok boyutlu olarak ele alınmaktadır (Ross ve ark. 2004). Ancak doğum sonrası depresyon üzerinde etkili olan çok çeşitli faktörler bildirilmekle beraber (Warner ve ark. 1996, Beck 2001, Robertson ve ark. 2003, Dennis ve ark. 2004) partner/eş ilişkisi ve bu ilişki üzerinde olumsuz etkileri olan faktörlerin daha önemli unsurlar olabileceği düşünülmektedir.

Anneliğe geçiş süreci kadınlar için önemli bir değişim sürecidir ve bu süreç duygusal açıdan oldukça zorlu ve çalkantılı bir dönemi temsil etmektedir (Gotlib ve ark. 1991). Bu nedenle bu dönemdeki sorunlar ile sağlıklı bir şekilde baş edebilmek için güvenli ve destekleyici bir eş ilişkisinin oldukça önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir (Wright ve ark. 2015). Literatür bulguları ışığında, bu derleme çalışmasının amacı doğum sonrası depresyon üzerinde etkili olan ilişkisel bazı değişkenlere ilişkin kapsamlı bir derleme yapmaktır. Bu amaç doğrultusunda, yetişkin romantik bağlanma örüntüleri ve partner desteği konularına değinilecektir. Doğum sonrası depresyonun risk faktörleri uluslararası alanyazında sıklıkla çalışılan bir konu olmasına rağmen, araştırmalarda çift ilişkisi ile ilgili değişkenlere daha az yer verildiği dikkat çekmektedir. Yetişkin romantik bağlanma örüntüleri çift ilişkisi ile ilgili bu değişkenlerden bir tanesidir. Ayrıca, sosyal destek ile anneliğe geçiş arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalar olmakla birlikte doğum sonrası depresyon üzerinde özellikle partner desteğinin rolünü konu alan çalışmaların daha sınırlı sayıda olduğu belirtilmektedir (Gremigni ve ark. 2011). Bu nedenle, bu derleme yazısında sistematik bir derleme yoluna gidilmemiş olup doğum sonrası depresyonu halen araştırılmaya ihtiyaç duyulan bazı ilişkisel değişkenler açısından geniş bir şekilde

ele almak amaçlanmıştır.

Yetişkin Romantik Bağlanma Örüntüleri

Bağlanma kuramı (Bowlby 1982) kadınların anneliğe geçiş dönemindeki uyum sürecini anlamak için araştırmacılara oldukça faydalı bir kuramsal çerçeve sunmaktadır. Bağlanma kuramına göre, çocuk temel bakım verenle kurduğu ilişkinin niteliğine bağlı olarak kendisine ve başkalarına ilişkin “içsel çalışan modeller” geliştirir ve bu içsel çalışan modeller çocuğun yetişkinlik dönemindeki yakın ilişkilerinde, özellikle de stresli durumlarda, davranış ve tutumlarını belirler (Bowlby 1982). Bu görüş doğrultusunda Hazan ve Shaver (1987) bağlanma alanyazınında çığır açan çalışmalarında Bowlby'nin (1982) çocuk-ebeveyn ilişkisine dayanan orijinal teorisini yetişkin romantik bağlanmasını da içerecek şekilde genişletmişlerdir. Araştırmacılar, romantik partnerlerin de tıpkı ebeveynlerin çocuklukta yaptığı gibi yakınlığı sürdürme, güvenli sığınak ve güvenli üs oluşturma gibi benzer ihtiyaçlara hizmet ettiğini ve farklı bağlanma stillerine sahip olduklarını öne sürmüşlerdir. Bu nedenle, bazı araştırmacılar ‘içsel çalışan modeller’in özellikle ebeveynliğe geçiş gibi oldukça zorlayıcı bir dönemde aktive olduğu öngörüsüyle yetişkin romantik bağlanma örüntülerini doğum sonrası depresyon için bir risk faktörü olarak incelemişlerdir.

Yetişkin bağlanma örüntüleri ile ilgili alanyazın incelendiğinde, bağlanmanın özellikle kaygı boyutunun kadınların doğum sonrası depresyon geliştirmelerinde önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Feeney ve meslektaşları (2003) çiftlerin ebeveynliğe uyum sürecini depresyon belirtileri açısından ele aldıkları boylamsal bir çalışmada, yeni anne olmuş kadınların depresif belirtileri üzerinde güvensiz bağlanmanın rolünü incelemişlerdir. Araştırmacılar aynı zamanda ebeveynliği ilk kez deneyimleyen çiftler ile çocuksuz çiftlerin bağlanma örüntülerinde zaman içerisinde gerçekleşen değişimleri karşılaştırabilmek için çocuksuz evli çiftlerden oluşan bir kontrol grubundan da benzer ölçümler almışlardır. Sonuçlara göre, bağlanma kaygısının depresyon belirtileri üzerindeki etkisi yeni anne olmuş kadınlarda çocuk sahibi olmayan kadınlara göre daha büyüktür. Bu sonuçtan yola çıkarak anneliğe geçiş sürecinin kadınlarda bağlanma örüntülerini aktive edecek kadar stresli ve zorlayıcı bir süreç olduğu ve özellikle kaygılı bağlanmanın yeni anne olmuş kadınları depresif belirtiler göstermeye yatkın hale getirdiği söylenebilir. Ayrıca, evlilik doyumunun düşük olması ve sosyal destek eksikliği gibi doğum sonrası depresyonu etkilediği düşünülen birçok diğer risk faktörü kontrol edildiğinde bile, bağlanma kaygısı yeni anne olmuş kadınlarda doğum sonrası depresyonu yordamaya devam etmektedir. Ancak daha da önemlisi, bağlanma kaygısı ve doğum sonrası depresyon arasındaki bu ilişki eşlerin (babaların) annelerin ilgi ve destek ihtiyacına karşılık verme biçimi ile düzenlenmektedir. Yani, eşleri daha az ilgi gösteren kadınlar için bağlanma kaygısı ve depresif belirtiler arasındaki ilişki daha güçlüdür. Bu bulgu da eşten alınan destek ve bakımın yeni annelerde bağlanma kaygısının olumsuz sonuçlarını bir dereceye kadar azaltabileceğini göstermektedir.

Benzer şekilde, Simpson ve meslektaşları (2003) kaygılı bağlanma stiline sahip kadınlar için doğum öncesi ve sonrası depresif belirtiler arasındaki ilişkide algılanan partner desteğinin aracı değişken rolü üstlendiğini belirlemişlerdir. Yani, doğum öncesinde daha yüksek seviyede depresif belirtiler gösteren kaygılı bağlanma stiline sahip kadınlar ebeveynliğe geçiş sürecinde eşlerinden daha az destek algılamakta, bu durum da doğum sonrasında daha yüksek seviyede depresif belirtiler göstermelerine neden olmaktadır.

Ancak benzer bir bulgu bağlanmanın kaçınma boyutu için gözlenmemiştir. Yani, kaçınan bağlanan kadınlar doğum öncesinde yüksek seviyede depresif belirtiler gösterebilirler de ebeveynliğe geçiş sürecinde depresif belirtiler düzeylerinde bir artış olmamıştır. Bu bulgulardan yola çıkarak bağlanmanın kaçınma boyutuna kıyasla kaygı boyutunun doğum sonrası depresyon için önemli bir risk faktörü olduğu ve algılanan partner desteğinin de bağlanma kaygısı ve doğum sonrası depresyon arasındaki ilişkiyi açıklayan önemli bir değişken olduğu söylenebilir.

Simpson ve meslektaşlarının (2003) bulgularına paralel olarak, bağlanma örüntüleri ile doğum sonrası depresyon arasındaki ilişkide partner desteğinin aracı rolünün incelendiği başka bir çalışmada da (Iles ve ark. 2011) kadınlarda doğumdan sonraki altı haftalık dönemde algılanan partner desteğinin güvensiz bağlanma ile doğum sonrası depresyon arasındaki ilişkide kısmi aracı rolü üstlendiği rapor edilmiştir. Başka bir ifadeyle, daha güvensiz bağlanma örüntüsüne sahip olan kadınlar partnerlerinin desteğinden daha az memnuniyet duymakta ve bu durum doğum sonrası depresyonu arttırmaktadır. Söz konusu bulgular (Feeney ve ark. 2003, Simpson ve ark. 2003, Iles ve ark. 2011) hem güvensiz bağlanma ve doğum sonrası depresyon arasındaki ilişkiyi açıklayan önemli bir faktör olarak partner desteğini sunmakta hem de bu derleme çalışmasında değinilen iki risk faktörünün de birlikte doğum sonrası depresyona nasıl etki ettiğini açıklamaktadır.

Başka bir çalışmada ise doğum sonrası dönemde olan ve olmayan anneler bağlanma örüntüleri, benlik saygısı ve depresif belirtiler açısından karşılaştırılmıştır (Kang ve ark. 2014). Bu çalışmada benlik saygısının kaygılı bağlanma stili ile depresyon şiddeti arasındaki ilişkide aracı rol üstlendiği, ancak bu ilişkinin yalnızca doğum sonrası dönemde olan anneler için geçerli olduğu bulunmuştur. Yani, kaygılı bağlanma stiline sahip olup doğum sonrası dönemde olan anneler daha düşük benlik saygısına sahip olmakta, bu durum da bu annelerin daha yüksek seviyede depresif belirtiler gösterme ihtimallerini arttırmaktadır. Bu araştırma ile benlik saygısının aracı değişken rolü desteklenerek, kaygılı bağlanma ile doğum sonrası depresyon arasındaki ilişkinin olası mekanizmalarına ışık tutan yeni bir bulgu daha alanyazına eklenmiştir.

Benzer şekilde, Lee ve Koo (2015) tarafından yapılan bir çalışmada doğum sonrası dönemde olan kadınlarda, yetişkin romantik bağlanma örüntüleri ve doğum sonrası depresyon arasındaki ilişkide benlik saygısının aracı rolü incelenmiştir. Bu çalışmada ayrıca benlik saygısının aracı değişken ilişkisinde annelerin ebeveynlik öz-yeterlilik algısının düzenleyici etkisi de araştırılmıştır. Sonuçlara göre, benlik saygısı saptantılı bağlanma stili ile doğum sonrası depresyon arasındaki ilişkide tam aracı değişken rolü üstlenirken, korkulu bağlanma ve doğum sonrası depresyon arasındaki ilişkide kısmi aracı değişken rolü üstlenmiştir. Ancak daha önemlisi, benlik saygısının hem saptantılı hem de korkulu bağlanma ile doğum sonrası depresyon ilişkisi üzerindeki aracı değişken rolü annelerin ebeveynlik öz-yeterlilik algıları ile düzenlenmektedir. Bu bulgulardan hareketle, güvensiz bağlanma (saptantılı veya korkulu) stiline sahip tüm annelerin düşük benlik saygısı aracılığıyla depresif belirtiler göstermeye yatkın olmadığı; ebeveynlik öz-yeterlilik algısının yüksek olmasının, anneleri depresif belirtiler göstermeye ilişkin riskten koruduğu sonucuna varılabilir. Yani, yüksek ebeveynlik öz-yeterlilik algısı, benlik saygısının aracılık ettiği güvensiz bağlanma ve doğum sonrası depresyon arasındaki bu ilişkide koruyucu faktör olarak belirmektedir.

Öte yandan, yakın zamanda yapılan boylamsal bir çalışmada, Clout ve Brown

(2016) doğum sonrası stres, kaygı ve depresyon belirtilerinde bağlanma boyutlarının ve evlilik ilişkisinin kalitesinin rolünü incelemişler ve alanyazındaki önceki bulgularla çelişen sonuçlar elde etmişlerdir. Araştırmacılar bu konudaki önceki araştırma bulgularının ışığında hamileliğin son üç aylık döneminde bağlanmanın kaygı boyutunun doğum sonrası 4-6. aylardaki depresyon belirtilerini anlamlı şekilde yordayacağı şeklinde bir hipotez oluşturmuşlardır. Ancak, yapılan çalışmada ne genel-bağlanma örüntüsü ne de evliliğe özel-bağlanma örüntüsünün doğum sonrası depresyonu anlamlı bir şekilde yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan, aracı değişken analizi sonuçlarına göre, bağlanmanın kaygı boyutu ve doğum sonrası depresyon arasındaki ilişkide evlilik doyumunun tam aracı değişken rolü üstlendiği bulunmuştur. Yani, bağlanmanın kaygı boyutu doğum sonrası depresyonu doğrudan etkilememekle birlikte evlilik doyumunun düşük olması bağlanma kaygısı ve doğum sonrası depresyon arasındaki ilişkiyi sağlayan mekanizma olarak belirlemektedir. Başka bir ifadeyle, yüksek düzeyde bağlanma kaygısına sahip yeni anne olmuş kadınların ancak evlilik ilişkilerinde zorluklar yaşadıklarında doğum sonrası depresyon geliştirmeye yatkın oldukları belirlenmiştir.

Başka bir çalışmada ise (McMahon ve ark. 2005) doğum sonrası depresyonu etkileyen süreçleri daha geniş bir çerçeveden anlayabilmek için, hem yaşanan andaki ilişkisel zorlukların (evlilik doyumunun düşük olması ve güvensiz bağlanma) hem de olumsuz çocukluk yaşantılarının doğum sonrası depresyon üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu çalışmada kaygılı bağlanmanın doğumdan sonraki 12. ayda depresyonun anlamlı bir yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak, yine kaygılı bağlanmanın kadınların çocuklukta annelerinin bakımını yetersiz olarak algılamaları ile doğum sonrası depresif belirtiler arasındaki ilişkide aracı rol oynadığı bulunmuştur. Bu bulgulardan hareketle kaygılı bağlanmanın doğum sonrası depresyon belirtilerinin devamlılığında önemli bir rol oynadığı söylenebilir.

Daha yakın zamanda yapılan bir çalışmada ise (Hairstone ve ark. 2018) yeni anne olmuş kadınların yetişkin romantik bağlanma stilleri ile anne-bebek arasındaki bağlanma zorlukları arasındaki ilişkide doğum sonrası depresyonun aracı değişken rolü incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, doğum sonrası depresyon annelerde sadece kaygılı bağlanma stili ile bebek odaklı kaygı arasındaki ilişkide aracı değişken rolü üstlenmiştir. Bu bulgu, doğum sonrası depresyonda bağlanmanın kaçınma boyutundan ziyade kaygı boyutunun daha etkili bir faktör olduğu şeklindeki daha önceki bulgularla tutarlıdır.

Batılı ülkelerde güvensiz bağlanma örüntüleri ve doğum sonrası depresyon arasında tutarlı bir şekilde gösterilen ilişki, son yıllarda Batılı olmayan farklı kültürlerde de araştırılmaya başlanmıştır. Japonya'da yapılan bir çalışmada (Ikeda ve ark. 2014) önceki araştırma bulgularıyla tutarlı olarak, güvensiz bağlanma örüntülerinin doğum sonrası depresyonun anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Türkiye'de yapılan bir çalışmada ise (Sabuncuoğlu ve Berkem 2006) güvensiz bağlanma örüntüsü ile doğum sonrası depresyon belirtileri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Özetle, birçok çalışmada bağlanmanın özellikle kaygı boyutunun doğum sonrası depresyonun gelişiminde önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Bazı çalışmalarda bağlanma kaygısının doğum sonrası depresyona yalnızca doğrudan etkisi araştırılırken (Sabuncuoğlu ve Berkem 2006, Ikeda ve ark. 2014) bu iki değişken arasındaki ilişkiyi sağlayan olası mekanizmaların da bazı araştırmacıların dikkatini çektiği görülmüştür.

Algılanan partner desteği bu ilişkiyi açıklayan önemli faktörlerden biridir. Bağlanma kaygısı yüksek olan bireyler kendilerini sevmeye değer görmediklerinden ve yakın ilişkilere aşırı derecede önem verdiklerinden (Hazan ve Shaver 1987) anneliğe geçiş gibi önemli bir yaşam stresörüyle ilişkilerinin bir nevi sınılandığını hissedebilmektedirler. Eşlerinden bekledikleri ilgi ve desteği görmediklerini hissedersen bu süreci daha da stres verici bir şekilde yaşayabilirler (Feeney ve ark. 2003, Simpson ve ark. 2003). Bu nedenle de bu bireyler doğum sonrası depresyona daha yatkın hale gelebilmektedirler. Bu bulgular, bağlanma kuramını geliştiren Bowlby'nin (1988) ebeveynliğe geçiş sürecinde eşlerinden bekledikleri desteği görmediğini düşünen kaygılı bağlanma stiline sahip kadınların depresif belirtiler göstermeye daha yatkın olacağı şeklindeki öngörüsünü desteklemektedir. Algılanan partner desteğine ek olarak, benlik saygısı (Kang ve ark. 2014), evlilik doyumunu (Clout ve Brown 2016) ve ebeveynlik öz-yeterlik algısı (Lee ve Koo 2015) da bağlanma kaygısı ile doğum sonrası depresyon arasındaki ilişkiyi sağlayan faktörler arasında yer almaktadır. Bu araştırma bulguları, güvensiz bağlanma ve doğum sonrası depresyon arasındaki ilişkinin aslında karmaşık bir doğaya sahip olduğunu ve olası etki mekanizmalarının araştırılmasının önemini destekler niteliktedir.

Partner Desteği

Kişilerarası ilişkiler insanların yaşamında oldukça önemli bir role sahiptir (Collins ve ark. 1993). Stresli durumlarda kişilerarası ilişkiler daha da önemli hale gelmekte ve destekleyici ilişkiler stresin etkilerini azaltarak (Kahn ve Antonucci 1980) bu durumların neden olabileceği depresyon gibi problemler karşısında koruyucu bir faktör olarak işlev görebilmektedir (Reid ve Taylor 2015).

Bireylerin yaşam rollerindeki değişim, strese neden olan durumlardan biri olarak ele alınmaktadır. Bu sebeple rol değişimi de sosyal destek ihtiyacını arttırabilmektedir (Kahn ve Antonucci 1980). Yetersiz sosyal desteğin psikolojik sıkıntılarla ilişkili olduğu bilinmekte (House ve ark. 1988) ve bu sıkıntılardan birinin de depresyon olduğu görülmektedir (Barnett ve Gotlib 1988). Önemli bir değişimi ifade eden doğum olayı da bireylerin yaşamına yeni bir rolü beraberinde getirmektedir (Logsdon ve ark. 2006, Logsdon ve ark. 2009). Dolayısıyla doğumun ardından anneliğe geçiş dönemi stresli olabilmekte (Bener ve ark. 2012, Clout ve Brown 2016) ve bu dönemde oldukça yaygın bir problem olan doğum sonrası depresyonda sosyal desteğin önemi belirgin hale gelmektedir (Reid ve Taylor 2015).

Alanyazın incelendiğinde, sosyal desteğin çeşitli şekillerde sınıflandırıldığı görülmektedir (House 1981, Cutrona ve Suhr 1992). Collins ve meslektaşları (1993) genel olarak duygusal destek (önem ve saygı ifadesi), bilgisel destek (tavsiye ya da rehberlik) ve araçsal destek (maddi destek ya da görevlere yardım) olmak üzere üç tür sosyal destekten söz edilebileceğini belirtmektedirler. Ayrıca algılanan ve alınan sosyal destek ayrımı da yapılmakta, algılanan sosyal destek bireyin ihtiyaç duyduğunda sosyal çevresinden yardım alabileceğine ilişkin inancını ifade ederken, alınan sosyal destek ise spesifik bir bağlamda alınan gerçek desteği ifade etmektedir (Collins ve ark. 1993). Desteğin kaynağı ise partner/eş, aile ya da arkadaşlar olabilmektedir (Robertson ve ark. 2003).

Doğum sonrası depresyon söz konusu olduğunda genel olarak sosyal desteğin oldukça önemli (O'Hara ve Swain 1996) ve koruyucu bir faktör olduğu belirlenmiştir (Reid ve Taylor 2015) Bu doğrultuda doğum sonrası depresyonda eş ilişkisinin önemi dikkate alındığında (Wright ve ark. 2015) özellikle partnerden/eşten gelen desteğin

önemli olabileceği düşünülmektedir. Partnerle kurulan ilişkinin, bireyin yaşamındaki en önemli kişilerarası ilişkilerden biri olmasından hareketle (Whisman ve Baucom 2012), doğum sonrası dönemde partnerin iyi bir duygusal destek kaynağı ve buna ek olarak çocuk bakımı ve ev ile ilgili görevlere yardım etme yoluyla aynı zamanda bir araçsal destek kaynağı olabileceği belirtilmektedir (Dennis 2003). Partner ilişkisinin söz edilen özellikleri, partner desteğini diğer kaynaklardan gelen sosyal destek biçimlerinden ayırmaktadır.

Yapılan çalışmalar da partner desteğinin doğum sonrası depresyonla ilişkisini ortaya koymaktadır. Partner desteği ile arkadaş ve aile desteğinin doğum sonrası depresyon üzerindeki etkisinin ayrı ayrı incelendiği bir çalışmada (Reid ve Taylor 2015), hem evli ya da partnerleriyle birlikte yaşayan hem de bekar kadınlarda, doğum sonrasında hem partner desteğinin hem de arkadaş ve aile desteğinin depresyonla ilişkili olduğu rapor edilmiştir. Buna göre, farklı kaynaklardan gelen tüm bu sosyal destek biçimleri doğum sonrası depresyon riskini azaltmakla birlikte, bulgular özgül olarak partnerden gelen desteğin ayrı bir öneme sahip olabileceğini desteklemiştir. Araştırma sonucunda evli ve partneriyle birlikte yaşayan kadınlarda, partner desteğinin depresyon üzerindeki etkisinin arkadaş ve aile desteğinden daha yüksek olduğu ve destekleyici bir partner ilişkisinin doğum sonrası depresyon için koruyucu bir faktör olabileceği görülmüştür. Dennis ve arkadaşları (2004) tarafından yapılan çalışmada da, toplam sosyal desteğin yanı sıra partner desteğinin de doğum sonrası dönemin erken evrelerinde depresyon semptomlarıyla ilişkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bahsedilen araştırmalarla tutarlı olarak bir başka çalışmanın bulguları da (Cooper ve ark. 1999) özgül olarak partner desteğinin doğum sonrası depresyon ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma sonuçlarına göre, depresyonda olan ve olmayan kadınlar arasında arkadaş ve akrabaların sağladığı sosyal destek açısından herhangi bir fark görülmezken, depresyonda olmayan kadınların eş ya da partnerlerinden aldığı destek depresyonda olan kadınlardan daha yüksektir. O'Hara ve Swain (1996) tarafından yapılan meta-analiz çalışmasında da toplam sosyal desteğin yanı sıra, bebeğin babasından gelen desteğin doğum sonrası depresyonla ilişkisi incelenmiş ve bebeğin babasının desteğinin, doğum sonrası depresyon şiddetiyle negatif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir deyişle, partnerin sosyal desteği arttıkça kadının doğum sonrası depresyon şiddeti azalmaktadır. Milgrom ve meslektaşları ise (2011) bahsedilen diğer çalışmalardan farklı olarak, doğum sonrası depresyonda doğum öncesi risk faktörlerini incelemişler ve düşük partner desteğinin doğum sonrası depresyonun en güçlü doğum öncesi yordayıcılarından biri olduğunu tespit etmişlerdir. Bu bulgu, partner desteğinin sadece doğum sonrası değil, doğum öncesi risk faktörleri arasında da yer alabileceğini ortaya koymaktadır.

Yakın zamanda yapılan diğer araştırmalarda da benzer sonuçlar elde edildiği görülmektedir. İlişkiye özgü ve doğum sonrasına özgü partner desteğinin ayrı ayrı değerlendirildiği bir çalışmada (Dennis ve Ross 2006), halihazırda var olan depresif semptomların etkisini kontrol etmek amacıyla doğumdan sonraki ilk hafta depresif semptomları olmayan kadınlarla çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, 8 haftalık doğum sonrası dönemde depresif semptomlar gösteren kadınların, hem ilişkiye özgü hem de doğum sonrasına özgü partner desteğine ilişkin algılarının depresyonda olmayan kadınlardan daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca depresif belirtiler gösteren kadınlar partnerlerinden gelen desteği daha düşük algılamalarının yanı sıra, depresyonda olmayan kadınlara kıyasla partnerleriyle daha fazla çatışma yaşamaktadırlar. Benzer şekilde, do-

ğumdan altı hafta sonra değerlendirilen partner desteği ile doğumdan beş ay sonra değerlendirilen doğum sonrası depresyon arasındaki ilişkinin incelendiği başka bir çalışmanın sonuçları ise (Lemola ve ark. 2007), aldıkları desteğe ilişkin algıları daha yüksek olan kadınlarda depresyon belirtilerinin görülme riskinin daha düşük olduğunu göstermektedir. Partneri tarafından destekleneceğine inanan ve eleştirilme ya da reddedilme korkusu olmaksızın endişelerini partneriyle paylaşabilen kadınların depresyon semptomları geliştirme riskinin daha az olduğu belirtilmektedir. Türkiye’de yapılan bir araştırmada da (Sayıl ve ark. 2007) alanyazındaki bulgularla tutarlı sonuçlar elde edilmiştir. İlk kez anne olan kadınlarla yürütülen çalışmada, eş desteğinden duyulan memnuniyetsizliğin kadınların doğum sonrası depresif belirtilerini yordadığı rapor edilmiştir. Başka bir deyişle, kadınların eşlerinin desteğine ilişkin memnuniyeti arttıkça doğum sonrası depresyon belirtileri azalmaktadır.

Algılanan partner desteğinin doğum sonrası depresyon üzerindeki etkisini ortaya koyan çalışmalarla tutarlı olarak, yapılan diğer çalışmaların sonuçları da sözü edilen bulgularla uyumlu görünmektedir. Örneğin, Gremigni ve meslektaşları (2011) temeli bağlanma kuramına dayanan beklenen partner desteğinin doğum sonrası depresif semptomlar üzerindeki rolünü araştırmışlardır. Araştırma sonuçları doğumdan üç ay sonra annelerin %55.7’sinin depresif semptomlar gösterdiğini ve partnerden beklenen destek ile alınan gerçek desteğin birbirinden farklı olmasının depresif semptomları yordadığını göstermiştir. Başka bir deyişle eş desteğine yönelik beklentilerin karşılanmaması kadınları duygusal açıdan olumsuz yönde etkilemektedir. Benzer şekilde, bir başka çalışmada da (İles ve ark. 2011), partner desteğine ilişkin memnuniyetsizliğin daha yüksek doğum sonrası depresyon düzeyiyle ilişkili olduğu rapor edilmiştir. Ayrıca daha önce belirtildiği gibi, aynı çalışma kapsamında algılanan partner desteğinin güvensiz bağlanma ile doğum sonrası depresyon arasındaki ilişkide kısmi aracı rolü olduğu da rapor edilmiştir.

Sözü edilen araştırma bulguları, partner desteğinin doğum sonrası depresyon üzerindeki doğrudan etkisine ve güvensiz bağlanma ile doğum sonu depresyon ilişkisindeki aracı rolüne ilişkin kanıtlar sağlamakla birlikte, bu bulguların partner desteği ile doğum sonrası depresyon arasındaki ilişkinin olası mekanizmasına ilişkin ayrıntılı bilgi vermediği dikkat çekmektedir. Ancak alanyazında, sosyal desteğin doğrudan fayda sağlayarak iyi oluşa katkıda bulunabileceği ve dolayısıyla depresyon riskini azaltabileceği gibi, stresin birey üzerindeki olumsuz etkilerini çeşitli yollarla azaltarak dolaylı olarak da depresyonu engelleyebileceği belirtilmektedir (Cohen ve Wills 1985, Cohen 2004, Thoits 2011). Doğum sonrası depresyon ile ilgili yapılan bir çalışmada (Cutrona ve Troutman 1986) sosyal desteğin depresyon üzerindeki etkisinin dolaylı bir şekilde gerçekleşebileceği bakış açısı ile tutarlı olarak, ebeveynlik öz-yeterlik algısının sosyal destek ile doğum sonrası depresyon arasındaki ilişkiye aracılık ettiği bulgusuna ulaşılmıştır. Yapılan başka bir çalışmada ise (Brock ve ark. 2014) özgül olarak partner desteğinin doğum zamanı görülen depresyon (gebelik sırasında ve sonrasında) üzerinde hem doğrudan hem de stresin etkilerini azaltma yoluyla etkili olduğu rapor edilmiştir. Partner desteği ile doğum sonrası depresyon arasındaki ilişkide, bahsedilen dolaylı etkilerin daha iyi anlaşılması için bu alanda yapılacak yeni çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Özetle, alanyazında az sayıda çelişen bulgu da bulunmasına rağmen (Saligheh ve ark. 2014), yapılan çalışmaların büyük bir çoğunluğu tutarlı bir şekilde, partner desteğinin doğum sonrası depresyonla ilişkili olduğunu ve hatta doğum sonrası depresyonun

doğum öncesi risk faktörleri arasında yer alabileceğini ortaya koymaktadır. Algılanan partner desteğinin düşük olması doğum sonrası dönemde kadınların depresif semptomlar geliştirme riskini arttırıyor gibi görünmektedir. Etki mekanizmasına ilişkin daha fazla bilgiye gereksinim duyulmakla birlikte, yetersiz partner desteğinin doğum sonrası dönemde depresyon için bir risk faktörü olabileceği görülmektedir.

Sonuç

Doğum sonrası depresyonun etiolojisinde psikososyal faktörlerin rolü olduğunu tespit eden birçok çalışma mevcuttur. Ancak, özellikle eş ilişkisinin kalitesine zarar verici bazı unsurların bu rolde daha belirleyici olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada ilişkisel bazı değişkenlerin (yetişkin romantik bağlanma örüntüleri ve partner desteği) doğum sonrası depresyon ile ilişkisi gözden geçirilmiştir. Özetlenen araştırmalar temel alınarak bazı çıkarımlar yapılabilir. İlk olarak, anneliğe geçiş kadınların yaşamlarında oldukça değerli ve mutlu edici bir yaşam olayı olmakla birlikte, bebeğin temel bakımı ve bu dönemde bireyin kariyerinde meydana gelen değişikliklerin yol açtığı stres gibi bazı zorlayıcı faktörler nedeniyle stres verici bir süreç olarak algılanabilmektedir. Bu nedenle de birçok araştırmacı bağlanma örüntülerinin bu stresli dönemde aktive olacağı varsayımıyla güvensiz yetişkin bağlanma örüntülerini doğum sonrası depresyonda bir risk faktörü olarak incelemişlerdir. Araştırma bulguları özellikle bağlanmanın kaygı boyutunun doğum sonrası depresyon üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Daha önemlisi, bağlanma ve doğum sonrası depresyon arasındaki ilişkide rol oynayan olası değişkenleri inceleyen araştırmalar, aslında güvensiz bağlanma ve doğum sonrası depresyon arasındaki ilişkinin tahmin edilenin ötesinde karmaşık bir doğaya sahip olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, gelecek çalışmalarda bu ilişkide rol oynadığı düşünülen olası diğer faktörlerin de araştırılmaya devam edilmesine ihtiyaç vardır.

İkinci olarak, özellikle partnerden alınan sosyal desteğin önemi birçok araştırma bulgusuyla desteklenmiştir. Yapılan araştırmalar göstermektedir ki partner desteğinin yetersiz olması, kadınların doğum sonrası depresyon geliştirmesinde önemli bir risk faktörü olarak yer almaktadır. Öte yandan, stresin etkisini azaltma yoluyla doğum sonrası depresyon riskini azalttığı yönünde kısıtlı sayıda bulgu olsa da, partner desteğinin daha çok doğrudan etkisinin incelendiği dikkat çekmektedir. Ayrıca partner desteği alanyazında sıklıkla bağlanma ve doğum sonrası depresyon arasındaki ilişkiye aracılık eden bir değişken olarak da ele alınabilmektedir. Bu yönüyle bağlanma örüntüleri ve doğum sonrası depresyon ilişkisinin nasıl gerçekleşiyor olabileceğine ilişkin bir anlayış sunmakla birlikte, özgül olarak partner desteğinin etki mekanizmasının daha iyi anlaşılması için bu konuda yapılacak yeni araştırmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Ülkemizde de doğum sonrası depresyonla ilgili araştırmaların sayısının son on yılda arttığı söylenebilir, ancak Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde doğum sonrası depresyon, diğer sağlık problemlerine daha fazla önem verilmesi sebebiyle ihmal edilebilmektedir. Öte yandan, görülme sıklığı göz önüne alındığında aslında oldukça yaygın bir psikolojik sorun olduğu ve tedavisinin oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Özellikle ilişkisel faktörlerin önemli yordayıcı rolü düşünüldüğünde Türkiye’de bu alanda daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, hem bağlanma örüntüleri hem de partner desteğinin ebeveynliğe geçiş sırasında yaşanan sıkıntılardan biri olan doğum sonrası depresyonda rol oynayan etkenler olduğu görülmektedir. Bebeklerin temel bakım verenlerinin genel olarak anne-

leri olduğu göz önünde bulundurulduğunda, doğum sonrasında kadınların önemli sorumluluklarının olduğu ve bu nedenle stres yaşayabilecekleri daha açık hale gelmektedir. Ancak bu dönemde kadınların da çeşitli ihtiyaçları olmakta, bu noktada ise partnerlerin rolünün oldukça önemli olduğu görülmektedir. Araştırmalar da partner ilişkisinin önemine dikkat çekmektedir. Bulgular destekleyici bir partner ilişkisinin hem doğrudan hem de stresin etkilerini azaltma yoluyla doğum sonrası depresyon riskini azalttığını göstermektedir. Ayrıca, partner desteğinin yetersiz olması, güvensiz bağlanma ile doğum sonrası depresyon arasındaki ilişkide aracı rol oynamaktadır. Bu nedenle klinisyenlerin de doğum sonrası depresyonun tedavisinde partner ilişkisine odaklanarak ilişkiyi iyileştirmeye yönelik müdahaleler kullanmalarının önemli olabileceği düşünülmektedir. Öte yandan, ele alınan araştırma sonuçları incelendiğinde bağlanma ile doğum sonrası depresyon arasındaki ilişkiye aracılık eden başka değişkenler olduğu da görülmektedir. Algılanan partner desteğine ek olarak, benlik saygısı, evlilik doyumu ve ebeveynlik öz-yeterlik algısı da bağlanma ile doğum sonrası depresyon arasındaki ilişkiyi sağlayan faktörler arasında yer almaktadır. Bu nedenle, doğum sonrası depresyonun tedavisinde çift ilişkisindeki partner desteğinin artırılmasının yanı sıra annelerin benlik saygısının ve ebeveynliğe ilişkin öz-yeterlik algılarının iyileştirilmesinin de tedaviye katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- American Psychiatric Association (2013) Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition. Arlington, VA, American Psychiatric Association.
- Arsıantaş H, Ergin F, Balkaya NA (2009) Aydın il merkezinde doğum sonrası depresyon sıklığı ve ilişkili risk etmenleri. Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 10:13-22.
- Barnett PA, Gotlib IH (1988) Psychosocial functioning and depression: distinguishing among antecedents, concomitants, and consequences. Psychol Bull, 104:97-126.
- Beck CT (2001) Predictors of postpartum depression: an update. Nurs Res, 50:275-285.
- Bener A, Gerber LM, Sheikh J (2012) Prevalence of psychiatric disorders and associated risk factors in women during their postpartum period: a major public health problem and global comparison. Int J Womens Health, 4:191-200.
- Bowlby J (1982) Attachment and Loss: Vol. 1 Attachment (2nd ed.). New York, Basic Books.
- Bowlby J (1988) A Secure Base. New York, Basic Books.
- Brock RL, O'Hara MW, Hart KJ, McCabe JE, Williamson JA, Laplante DP et al. (2014) Partner support and maternal depression in the context of the Iowa floods. J Family Psychol, 28:832-843.
- Clout D, Brown R (2016) Marital relationship and attachment predictors of postpartum stress, anxiety, and depression symptoms. J Soc Clin Psychol, 35:322-341.
- Cohen S (2004) Social relationships and health. Am Psychol, 59:676-684.
- Cohen S, Wills TA (1985) Stress, social support, and the buffering hypothesis. Psychol Bull, 98:310-357.
- Collins NL, Dunkel-Schetter C, Lobel M, Scrimshaw SCM (1993) Social support in pregnancy: psychosocial correlates of birth outcomes and postpartum depression. J Pers Soc Psychol, 65:1243-1258.
- Cooper PJ, Tomlinson M, Swartz L, Woolgar M, Murray L, Moltano C (1999) Post-partum depression and the mother-infant relationship in a South African peri-urban settlement. Br J Psychiatry, 175:554-558.
- Cutrona CE, Troutman BR (1986) Social support, infant temperament, and parenting self-efficacy: A mediational model of postpartum depression. Child Dev, 57:1507-1518.
- Cutrona CE, Suhr JA (1992) Controllability of stressful events and satisfaction with spouse support behaviors. Commun Res, 19:154-174.
- Dennis CL (2003) Detection, prevention, and treatment of postpartum depression. In Postpartum depression: Literature review of risk factors and interventions, (Eds DE Stewart, E Robertson, CL Dennis, SL Grace, T Wallington):71-196. Toronto: University Health Network Women's Health Program for Toronto Public Health.
- Dennis CL, Janssen PA, Singer J (2004) Identifying women at - risk for postpartum depression in the immediate postpartum period. Acta Psychiatr Scand, 110:338-346.

- Dennis CL, Ross L (2006) Women's perceptions of partner support and conflict in the development of postpartum depressive symptoms. *J Adv Nurs*, 56:588-599.
- Di Florio A, Meltzer-Brody S (2015) Is postpartum depression a distinct disorder? *Curr Psychiatry Rep*, 17:1-6.
- Dudek D, Jaeschke R, Siwek M, Maćzka G, Topór-Mądry R, Rybakowski J (2014) Postpartum depression: identifying associations with bipolarity and personality traits. Preliminary results from a cross-sectional study in Poland. *Psychiatry Res*, 215:69-74.
- Durat G, Kutlu Y (2010) Sakarya'da doğum sonrası depresyon sıklığı ve ilişkili faktörler. *Yeni Symposium*, 48:63-68.
- Feeney J, Alexander R, Noller P, Hohaush L (2003) Attachment insecurity, depression, and the transition to parenthood. *Pers Relatsh*, 10:475-493.
- Gotlib IH, Whiffen VE, Wallace PM, Mount JH (1991) Prospective investigation of postpartum depression: factors involved in onset and recovery. *J Abnorm Psychol*, 100:122-132.
- Gremigni P, Mariani L, Marracino V, Tranquilli AL, Turi A (2011) Partner support and postpartum depressive symptoms. *J Psychosom Obstet Gynaecol*, 32:135-140.
- Hairstone IS, Handelzalts JE, Assis C, Kovo M (2018). Postpartum bonding difficulties and adult attachment styles: the mediating role of postpartum depression and childbirth-related PTSD. *Infant Ment Health J*, 39:198-208.
- Hannah P, Adams D, Lee A, Glover V, Sandler M (1992) Links between early post partum mood and post-natal depression. *Br J Psychiatry*, 160:777-780.
- Harris B (1994) Biological and hormonal aspects of postpartum depressed mood: working towards strategies for prophylaxis and treatment. *Br J Psychiatry*, 164:288-292.
- Harris B, Lovett L, Roberts S, Read GF, Riad-Fahmy D (1993) Cardiff puerperal mood and hormone study. 1. Saliva steroid hormone profiles in late pregnancy and the puerperium: endocrine factors and parturition. *Horm Res*, 39:138-145.
- Hazan C, Shaver P (1987) Romantic love conceptualized as an attachment process. *J Pers Soc Psychol*, 52:511-524.
- House JS (1981) Work, stress, and social support. Reading, MA, Addison-Wesley.
- House JS, Landis KR, Umberson D (1988) Social relationships and health. *Science*, 241:540-545.
- Ikeda M, Hayashi M, Kamibeppu K (2014) The relationship between attachment style and postpartum depression. *Attach Hum Dev*, 16:557-572.
- Iles J, Slade P, Spiby H (2011) Posttraumatic stress symptoms and postpartum depression in couples after childbirth: the role of partner support and attachment. *J Anxiety Disord*, 25:520-530.
- Johnstone SJ, Boyce PM, Hickey AR, Morris-Yates AD, Harris MG (2001) Obstetric risk factors for postnatal depression in urban and rural community samples. *Aust N Z J Psychiatry*, 35:69-74.
- Kahn RL, Antonucci TC (1980) Convoys over the life course: Attachment, roles, and social support. In *Life-span development and behavior*, vol. 3, (Eds PB Baltes, O Brim):253-286. New York, Academic Press.
- Kang YR, Lee JS, Kang MC (2014) Adult attachment styles, self - esteem, and depressive symptoms: A comparison between postpartum and nonpostpartum women in Korea. *Pers Relatsh*, 21:546-556.
- Kırkpınar I, Tepeli-Öztürk I, Gözüm S, Pasinlioğlu T (2012) Doğum sonrası depresyon özgül bir tanı mıdır? İleriye dönük bir çalışma. *Anadolu Psikiyatri Derg*, 13:16-23.
- Lee JS, Koo HJ (2015) The relationship between adult attachment and depression in Korean mothers during the first 2 years postpartum: A moderated mediation model of self-esteem and maternal efficacy. *Pers Individ Dif*, 79:50-56.
- Lemola S, Stadlmayr W, Grob A (2007) Maternal adjustment five months after birth: the impact of the subjective experience of childbirth and emotional support from the partner. *J Reprod Infant Psychol*, 25:190-202.
- Logsdon MC, Wisner KL, Pinto-Foltz MD (2006) The impact of postpartum depression on mothering. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs*, 35:652-658.
- Logsdon MC, Wisner K, Hanusa BH (2009) Does maternal role functioning improve with antidepressant treatment in women with postpartum depression?. *J Womens Health*, 18:85-90.
- Martin-Santos R, Gelabert E, Subirà S, Gutierrez-Zotes A, Langorh K, Jover M et al. (2012) Is neuroticism a risk factor for postpartum depression?. *Psychol Med*, 42:1559-1565.
- McMahon C, Barnett B, Kowalenko N, Tennant C (2005) Psychological factors associated with persistent postnatal depression: past and current relationships, defence styles and the mediating role of insecure attachment style. *J Affect Disord*, 84:15-24.
- Milgrom J, Gemmill AW, Bilszta JL, Hayes B, Barnett B, Brooks J et al. (2008). Antenatal risk factors for postnatal depression: a large prospective study. *J Affect Disord*, 108:147-157.
- Mills EP, Finchilescu G, Lea SJ (1995) Postnatal depression-An examination of psychosocial factors. *S Afr Med J*, 85:99-105.
- O'Hara MW, McCabe JE (2013) Postpartum depression: Current status and future directions. *Annu Rev Clin Psychol*, 9:379-407.
- O'Hara MW, Swain AM (1996) Rates and risk of postpartum depression-a meta-analysis. *Int Rev Psychiatry*, 8:37-54.
- Pitt B (1968) "Atypical" depression following childbirth. *Br J Psychiatry*, 114:1325-1335.

- Reid KM, Taylor MG (2015) Social support, stress, and maternal postpartum depression: A comparison of supportive relationships. *Soc Sci Res*, 54:246-262.
- Robertson E, Celasun N, Stewart DE (2003) Risk factors for postpartum depression. In *Postpartum depression: Literature review of risk factors and interventions*, (Eds DE Stewart, E Robertson, CL Dennis, SL Grace, T Wallington):9-70. Toronto: University Health Network Women's Health Program for Toronto Public Health.
- Ross LE, Sellers EM, Gilbert Evans SE, Romach MK (2004) Mood changes during pregnancy and the postpartum period: development of a biopsychosocial model. *Acta Psychiatr Scand*, 109:457-466.
- Sabuncuoğlu O, Berkem M (2006) Bağlanma biçimi ve doğum sonrası depresyon belirtileri arasındaki ilişki: Türkiye'den bulgular. *Türk Psikiyatri Derg*, 17:252-258.
- Saligheh M, Rooney RM, McNamara B, Kane RT (2014) The relationship between postnatal depression, sociodemographic factors, levels of partner support, and levels of physical activity. *Front Psychol*, 5:597.
- Sayil M, Güre A, Uçanok Z (2007) First time mothers' anxiety and depressive symptoms across the transition to motherhood: associations with maternal and environmental characteristics. *Women Health*, 44:61-77.
- Simpson JA, Rholes WS, Campbell L, Tran S, Wilson CL (2003) Adult attachment, the transition to parenthood, and depressive symptoms. *J Pers Soc Psychol*, 84:1172-1187.
- Stocky A, Lynch J (2000) Acute psychiatric disturbance in pregnancy and the puerperium. *Baillieres Best Pract Res Clin Obstet Gynaecol*, 14:73-87.
- Thoits PA (2011) Mechanisms linking social ties and support to physical and mental health. *J Health Soc Behav*, 52:145-161.
- Troutman BR, Cutrona CE (1990) Nonpsychotic postpartum depression among adolescent mothers. *J Abnorm Psychol*, 99:69-78.
- Turkcapar AF, Kadioğlu N, Aslan E, Tunc S, Zayıfoğlu M, Mollamahmutoğlu L (2015) Sociodemographic and clinical features of postpartum depression among Turkish women: a prospective study. *BMC Pregnancy Childbirth*, 15:108.
- Warner R, Appleby L, Whitton A, Faragher B (1996) Demographic and obstetric risk factors for postnatal psychiatric morbidity. *Br J Psychiatry*, 168:607-611.
- Whisman MA, Baucom DH (2012) Intimate relationships and psychopathology. *Clin Child Fam Psychol Rev*, 15:4-13.
- Wright N, Hill J, Pickles A, Sharp H (2015) The specific role of relationship life events in the onset of depression during pregnancy and the postpartum. *Plos One*, 10:e0144131.
- Yalçınkaya Alkar Ö, Gençöz T (2005) Critical factors associated with early postpartum depression among Turkish women. *Contemp Fam Ther*, 27:263-275.
- Yelland J, Sutherland G, Brown SJ (2010) Postpartum anxiety, depression and social health: Findings from a population-based survey of Australian women. *BMC Public Health*, 10:771.

Yazarların Katkıları: Tüm yazarlar, her bir yazarın çalışmaya önemli bir bilimsel katkı sağladığını ve makalenin hazırlanmasında veya gözden geçirilmesinde yardımcı olduğunu kabul etmişlerdir.

Danışman Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Authors Contributions: All authors attest that each author has made an important scientific contribution to the study and has assisted with the drafting or revising of the manuscript.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: No conflict of interest was declared by the authors.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.
